

ЦЕНТР
ЦИФРОВОЇ ОСВІТИ
ТА МЕДІАКУЛЬТУРИ

МІЖНАРОДНИЙ ПРОЄКТ "ВИВЧАЙ ТА РОЗРІЗНЯЙ: ІНФО-МЕДІЙНА ГРАМОТНІСТЬ" В МИКОЛАЇВСЬКОМУ ОІППО

Збірник навчально-методичних матеріалів

ЧАСТИНА I

Миколаїв, 2022

*Миколаївський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти*

Центр цифрової освіти та медіакультури

**Міжнародний проєкт
«Вивчай та розрізняй:
інфо-медійна грамотність»
у Миколаївському обласному
інституті післядипломної
педагогічної освіти**

Частина I

*Збірник
навчально-методичних
матеріалів*

Миколаїв
2022

Упорядник: **М. В. Запорожченко**, завідувач центру цифрової освіти та медіакультури Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Рецензенти: **О. В. Тараненко**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри журналістики, менеджерка із розбудови потенціалу Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX);

Л. М. Олійник, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Відповідальна з випуску: **В. В. Стойкова**, кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-педагогічної роботи Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Рекомендовано до друку вченою радою Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, протокол від 30 листопада 2021 року № 6.

Збірник містить навчально-методичні розробки науково-педагогічних та педагогічних працівників Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, учасників міжнародного проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність».

Перша частина збірника об'єднує такі блоки: матеріали для підвищення кваліфікації вчителів, керівників закладів освіти, працівників ІППО; матеріали для використання в освітньому процесі; матеріали для організації позакласної медіаосвітньої роботи.

Розміщені в 2-х частинах збірника авторські матеріали спрямовані на вдосконалення навичок критичного сприйняття інформації в учасників освітнього процесу та на урізноманітнення шляхів інтеграції інфомедійної грамотності в навчальні предмети зміст курсів підвищення кваліфікації.

Видання буде корисним для педагогів, учнів, студентів, науковців і всіх, хто цікавиться питанням інтеграції інфомедійної грамотності в освітній процес.

Міжнародний проект «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність» у Миколаївському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти. Частина I / Упоряд. М. В. Запорожченко. – Миколаїв : ОІППО, 2022. – 104 с.

© Центр цифрової освіти та медіакультури

© Центр редакційно-видавничої діяльності

Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
2022

ЗМІСТ

Вступне слово.....	4

РОЗДІЛ 1. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ, КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ, ПРАЦІВНИКІВ ІППО

Набір практичних вправ, пропонує до застосування на заняттях за темою: «Моделювання внутрішньої системи забезпечення якості у закладі освіти» (Вікторія Стойкова, Оксана Кулешова).....	6
Набір практичних вправ для застосування під час вивчення тематичного модуля за темою «Створення інтерактивних онлайн вправ» (Ольга Захар).....	11
«Вплив медіа та критичне сприйняття інформації» тренінг для вчителів історії, які викладають курс «Громадянська освіта» (Максим Запорожченко).....	18
«Ваш цифровий слід. Тренінг для працівників ІППО» (Ганна Шевченко).....	28
Тренінг для вчителів інформатики до Дня безпечного Інтернету «Як бути обачним та пильним під час роботи в мережі Інтернет, уміти себе захистити і водночас не втрачати ввічливість та сміливість» (Ольга Богданова).....	32
Тренінг для учителів хімії «Інтеграція інфомедійної грамотності в освітньому процесі з хімії» (Анастасія Кравченко).....	43
Тематичний модуль «Підвищення інфомедійної грамотності вчителів природничих дисциплін на прикладі теми «Основи математичної статистики: діаграми та графіки» (Наталя Махровська, Ганна Погромська).....	53

РОЗДІЛ 2. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ШКОЛІ

План-проспект практичного заняття «Вивчення регіональних текстів на уроці літератури шляхом імплементації компетентностей інфомедійної грамотності» (Дарія Лукьяненко, Анастасія Кузнецова).....	64
Урок української літератури, 10 клас. Новела «Сойчине крило» – жіноча доля в новітній інтерпретації (Людмила Назаренко).....	71

РОЗДІЛ 3. МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПОЗАУРОЧНОЇ РОБОТИ

Класний час «Вчимося кібербезпеці: запобігання та подолання фішингу» (Наталя Клименюк).....	87
Практичний модуль «Ефективна комунікація в закладі освіти» (Анна Федосова).....	98

ТЕМАТИЧНИЙ МОДУЛЬ «ПІДВИЩЕННЯ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН НА ПРИКЛАДІ ТЕМИ «ОСНОВИ МАТЕМАТИЧНОЇ СТАТИСТИКИ: ДІАГРАМИ ТА ГРАФІКИ»

*Наталя Махровська, к. пед. наук, доцент
кафедри теорії та методики природничо-
математичної освіти та ІТ*

*Ганна Погромська, к. пед. наук, доцент
кафедри теорії та методики природничо-
математичної освіти та ІТ*

Категорія: вчителі природничих дисциплін.

Мета модуля:

- Систематизувати знання про математичну статистику як розділ математики та аналітичні і статистичні дані.
- Ознайомити зі способами подання статистичних даних; розвивати вміння будувати частотні таблиці, полігон частот, гістограми, діаграми.
- Формувати вміння зображення й аналізу кількісної інформації, представленої у різних формах (таблиці, діаграми, графіки реальних залежностей).
- Розвивати пам'ять, увагу, логічне мислення, розумову діяльність, уміння робити порівняльний аналіз та систематизувати матеріал, спонукати до пізнавальної діяльності.
- Формувати навички критичного аналізу отриманих результати, використовуючи математичні методи (арифметичний, метод підбору, обернений розв'язок).

Навички з інфомедійної грамотності:

- уміння аналітично та графічно інтерпретувати та представляти вхідну та вихідну інформацію;
- уміння систематизувати інформацію, висувати гіпотези та оцінювати альтернативи;
- уміння відрізняти факти від думок та суджень.

Компетентності:

- критичне мислення;
- цифрова безпека;
- візуальна грамотність;
- інформаційна грамотність.

ОПИС. Модуль включає в себе завдання та активності, які можуть бути використані під час вивчення теми шкільного курсу математики «Основи математичної статистики: діаграми та графіки». Вони спрямовані на критичний аналіз отриманих результатів з точки зору математики та статистики.

Необхідні інструменти: ноутбуки або смартфони, підключення до інтернету.

За шкільною програмою

Уміння:

- міркувати, робити висновки на основі інформації, поданої в різних формах (у таблицях, діаграмах, на графіках);
- здійснювати необхідні розрахунки для встановлення пропорційності, відтворення перспективи, створення об'ємно-просторових композицій; унаочнювати математичні моделі, зображати фігури, графіки, рисунки, схеми, діаграми.

Навчальні ресурси:

- складання графіків та діаграм, які ілюструють функціональні залежності результатів впливу людської діяльності на природу;
- візуалізація даних, побудова графіків та діаграм за допомогою програмних засобів.

ЗМІСТ МОДУЛЯ

АКТИВНІСТЬ «КРИГОЛАМ ЩИТИ». Знайомство з групою.

МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ

ВПРАВА 1. «СТЕПІНЬ ЧИСЛА 1»

ПОЯСНЕННЯ. Якщо прийняти зусилля за 1 та підвести до 365 степеня – кількість днів одного року, то результат не змінюється. Якщо буду робити трішечки менше, ніж можете – і всі зусилля зводяться практично до 0. Але докласти трішечки більше зусиль, ніж ви це робите зазвичай, то результат збільшується у рази! (рис. 1)

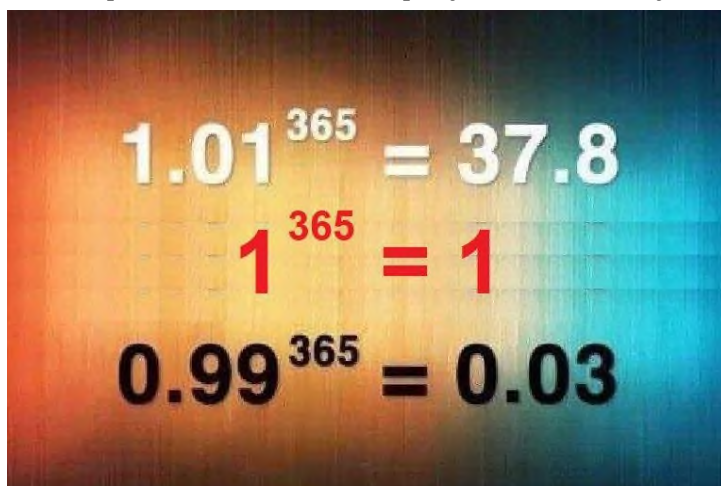

Рис. 1

ОСНОВНА ЧАСТИНА

ЗАПИТАЙТЕ в учасників, чи знайомі вони з поняттям «високосний рік»? Чи знають, чому виникла необхідність запровадження такого року? За яким календарем ми живемо? Як обчислюється номер високосного року?

ВПРАВА 2. «Перевіряємо правильність суджень учасників на прикладі поняття «високосний рік».

Засобами пошукових систем знайти інформацію про високосний рік:

1. Знайти інформацію за запитом «**високосний рік**» у різних джерелах.
2. Знайти поняття «**високосний рік**» у академічному тлумачному словнику української мови (<https://www.slovnuk.ua/>, <http://sum.in.ua/>)

ВИСОКОСНИЙ РІК. Кожний четвертий календарний рік, що має на одну добу більше (366) за звичайний (365), номер якого без остачі ділиться на чотири.

3. В українській *Вікіпедії* (uk.wikipedia.org) знайти інформацію про те, як вираховується номер високосного року.

Наприкінці 1582 році папа Григорій XIII запровадив у католицьких країнах календар, у якому рік є високосним, якщо він кратний до 4, але не кратний до 100, або ж кратний до 400

РОБИМО ВИСНОВОК про результати пошуку інформації за запитом (*звернути увагу* на формулювання запиту та його уточнення).

ЗАПИТАЙТЕ, на що варто звернути увагу, коли ми беремо інформацію з Інтернет?

ПОЯСНІТЬ особливості медіатексту, використовуючи плакат «На що варто звернути увагу в медіатексті» (додаток 1).

ДОДАТКОВЕ ЗАВДАННЯ. Які прикмети та забобони пов'язані з високосним роком?

ВПРАВА 3. «ФАКТ-СУДЖЕННЯ»

ПОЯСНІТЬ терміни «факт» та «судження» і різницю між ними, використовуючи плакат «Факт vs судження» (Додаток 2).

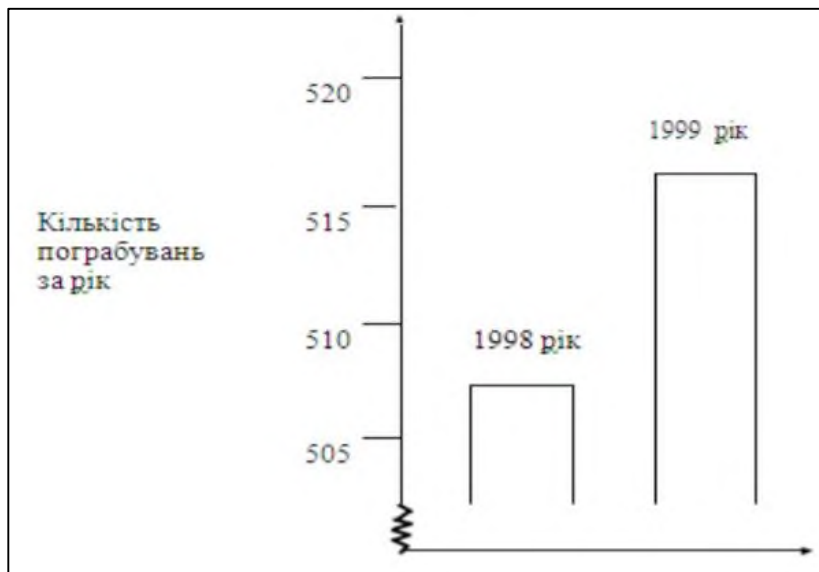
АКТИВНІСТЬ «Об'єднання в групи за порами року»

ВПРАВА 4. «ФАКТ ЧИ СУДЖЕННЯ?»

ОПИС. Слухачам пропонується розглянути дані, представлені у вигляді таблиці та діаграм, висловивши власну позицію щодо понять «Факт vs судження».

Питання 1. ПОГРАБУВАННЯ

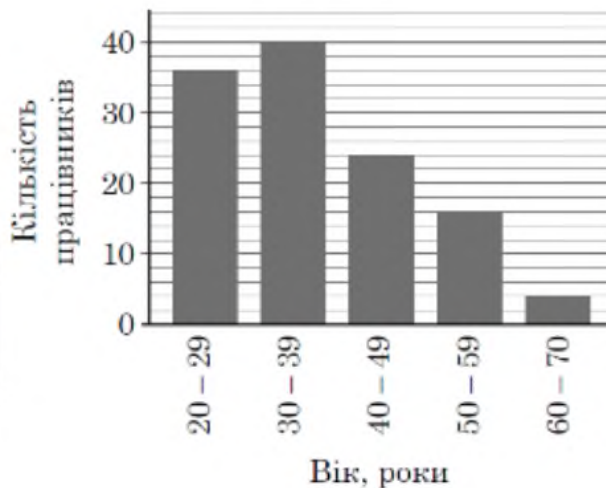
У телепередачі журналіст показав наступну діаграму і сказав: «Діаграма показує, що порівняно з 1998 роком, в 1999 році різко зросла кількість пограбувань».

Чи вважаєте ви, що журналіст зробив правильний висновок на основі цієї діаграми? Це факт чи судження?

Питання 2. ПРАЦІВНИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На діаграмі відображено розподіл кількості працівників фірми за віком. Скільки всього працівників працює на цій фірмі?

А	Б	В	Г	Д
40	96	120	144	110

Діаграма побудована на основі фактичних чи суб'єктивних даних? Відповідь до завдання є фактом чи судженням?

Питання 3. УЛЮБЛЕНА ПОРА РОКУ

Пора року	Загальна кількість
Весна	13
Літо	18
Осінь	9
Зима	12

На основі опитування учнів дев'ятих класів про їх улюблену пору року побудовано стовпчикову гістограму. За діаграмою можна зробити висновок, що для учнів цієї школи улюблена пора року – літо.

Чи правильний цей висновок? Це факт чи судження?

Питання 4. ЗМАГАННЯ З ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ

Результати змагань з легкої атлетики

Ім'я	Найкращий результат		
	Стрибок у довжину з розбігу (см)	Метання м'яча (м)	Біг на 30 м (с)
Іван	240	26	8
Петро	271	20	7
Юрій	242	27	6

- Чи правда, що Іван був найкращим у цих змаганнях? Це факт чи судження?
- На які з наступних питань можна дати відповідь на основі даних з таблиці?
- В яких одиницях вимірювались результати стрибків у довжину з розбігу?
- Скільки всього хлопчиків і дівчат брали участь у змаганнях?
- Який результат Юрія у метанні м'яча?
- Хто з хлопців переміг у двох видах змагань?
- Хто був переможцем проведених змагань?
- Які з відповідей є фактом, а які судженням?

ЗАУВАЖТЕ. Слід обов'язково звертати увагу на академічну доброчесність при використанні завдань або додаткових відомостей (автор, джерело).

АКТИВНІСТЬ «Поділ на групи жеребкуванням з використанням карток з назвами звірів» (ведмідь, носорог, лев, слон)

ВПРАВА 5. «Складаємо рейтинг тварин-довгожителів на базі рішення задачі «Про слона».

ОПИС. Пропонується проаналізувати та співставити отримані результати-відповідь задачі з дійсною інформацією, користуючись додатковими джерелами (енциклопедія, інтернет-ресурси тощо).

МАТЕМАТИЧНА УМОВА. Середня тривалість життя білого ведмеда – 32 роки, що становить $\frac{2}{3}$ середньої тривалості життя носорога, $\frac{4}{5}$ – лева і $\frac{4}{25}$ – слона. Знайти середню тривалість життя носорога, лева і слона.

ЗАПРОПОНУЙТЕ

1. Кожна група розв'язує задачу самостійно (3 хв) та заносить результати у таблицю на дошці.
2. Тренер узагальнює інформацію та оприлюднює рейтинг тварин-довгожителів за результатами відповідей задачі.
3. Кожна група знаходить дійсну інформацію про роки життя тварини за назвою групи з інтернет-джерел, енциклопедій тощо.
4. Тренер заносить знайдену правильну інформацію у загальну таблицю, запитуючи при цьому у кожної з груп: якими джерелами даних ви користувалися щоб зробити такі висновки? Скільки джерел ви перевірили?
5. Спільно робиться висновок та знаходиться ступінь розходження.
6. Кожна група будує стовпчикову гістограму (за результатами задачі, правильні дані).

ПІДСУМОК. Коли ми отримаємо результати розв'язання задачі, слід звертати увагу слухачів на те, що завдання, які пропонуються учням на уроках, мають бути коректними та відповідати дійсності.

ЗАУВАЖТЕ. Важливим є формування в учнів умінь подавати дані у вигляді таблиць, графіків і діаграм різних типів та на основі їхнього аналізу робити відповідні висновки

АКТИВНІСТЬ «6 на 6 на 6»

ВПРАВА 6. «Вміння отримувати дані з візуальних джерел інформації на базі задачі «Озеро Чад»

МАТЕМАТИЧНА УМОВА. На рисунку 1 показано зміни рівня води в озері Чад у північно-африканській частині пустелі Сахара. Озеро Чад повністю зникло приблизно в 20 000 р. до нашої ери під час останнього Льодовикового періоду. Приблизно в 11 000 р. до нашої ери воно з'явилося знову. Сьогодні рівень води в цьому озері приблизно той самий, яким він був у 1 000 р. нашої ери.

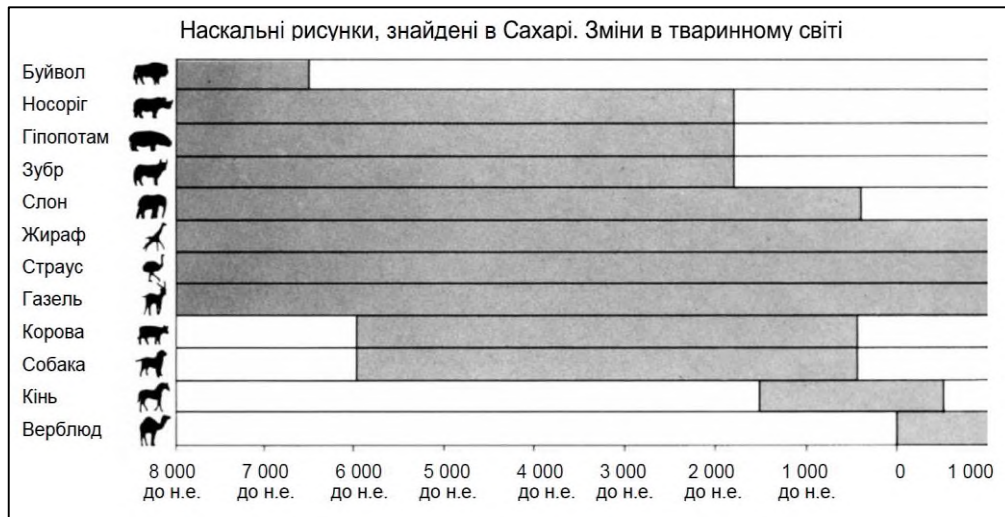

Рис. 1

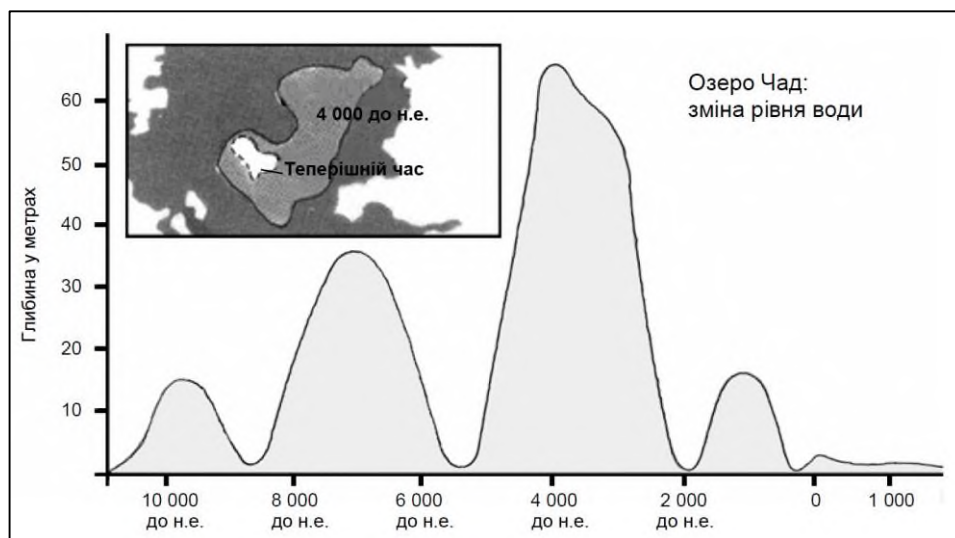

Рис. 2

На діаграмі, що представлена на рисунку 2, показані наскальне мистецтво в Сахарі (стародавні малюнки або живопис, знайдені на стінах печер) і зміни у тваринному світі.

Завдання 1. Яка глибина озера Чад на сьогоднішній день?

- А. Близько двох метрів.
- Б. Близько п'ятнадцяти метрів.
- В. Близько п'ятдесяти метрів.
- Г. Воно повністю зникло.
- Д. Інформація про це відсутня.

Завдання 2. Який приблизно рік відповідає початковій точці графіка на рисунку 1?

Завдання 3. Чому автор обрав саме цей рік як початкову точку на графіку?

Завдання 4. Рисунок 2 заснований на припущенні про те, що:

- А. тварини, зображені на наскальних малюнках, мешкали в районі озера

Чад у той час, коли їх малювали.

- Б. художники, які малювали тварин, мали високу техніку малюнка.
- В. художники, які малювали тварин, мали можливість подорожувати на далекі відстані.
- Г. не було спроби приручити тварин, зображених на наскельних малюнках.

Завдання 5. Для відповіді на це питання вам потрібно об'єднати інформацію, що представлена на рисунках 1 і 2.

Зникнення носорога, гіпопотама та зубра з наскельних малюнків пустелі Сахара сталося:

- А. на початку самого останнього Льодовикового періоду.
- Б. у середині періоду, коли глибина озера Чад досягала найвищого рівня.
- В. після того, як рівень озера Чад знижувався протягом більше тисячі років.
- Г. на початку безперервного сухого періоду.

ПІДСУМОК. У сучасному світі важливим є вміння аналізувати фото, лого, символи, постери, інфографіку та інші візуальні ряди щоб на їх основі робити власні правильні висновки.

ВПРАВА 7. «Читання за діаграмами і графіками»

1. Використання *QR коду* для переходу на «Kahoot!»
2. Тестування на «Kahoot!» «Зчитування даних з діаграм та графіків». Слухачам пропонуються діаграми різних типів із завданням отримання з них правильних даних.

ЗАПРОПОНУЙТЕ слухачам курсів ознайомитися зі способами роботи на *Kahoot!*

ВПРАВА 8. «Види діаграм та способи їх побудови»

ПОЯСНІТЬ слухачам курсів:

1. Види діаграм та їх відмінності. Галузі застосування.
2. Способи побудови, зокрема засобами Гугл-таблиць.

Активність «Об'єднання у групи жеребкуванням із використанням карток з назвами типів діаграм».

ВПРАВА 9. «Аналітичне опрацювання та представлення даних»

1. Кожна група отримує відомості зі статистичними даними з різних джерел (задач).
2. Слухачі мають побудувати діаграми, підібравши раціональний тип діаграми (*Гугл таблиці*).
3. Додати побудовані діаграми на відповідний слайд групи у спільній Гугл-презентації.

ВИСНОВКИ

Отже, у ході тренінгу слухачі удосконалять уміння аналізувати візуальну інформацію, представлену у вигляді діаграм та графіків, співставляти факти та судження стосовно інтерпретації отриманих результатів розв'язків задач.

Використані джерела:

1. PISA: математична грамотність / уклад. Т. С. Вакуленко, В. П. Горох, С. В. Ломакович, В. М. Терещенко; перекл. К. Є. Шумова. – К. : УЦОЯО, 2018. – 60 с.
2. Інтеграція інфомедійної грамотності у навчальний процес. Навчально-методичні матеріали проекту "Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність". – К.: IREX в Україні, 2019-2020.
3. Мерзляк А. Г. Математика. 5 клас: підручник для закладів загальної середньої освіти / А. Г. Мерзляк, В. Б. Полонський, М. С. Якір. – Вид. 2-ге, доопрац. відповідно до чинної навч. програми. – Х.: Гімназія, 2018. – 272 с.: іл.

НА ЩО ВАРТО ЗВЕРНУТИ УВАГУ В МЕДІАТЕКСТІ?

ЗАГОЛОВКИ

- ❓ Чи можна зрозуміти зміст повідомлення і зробити висновки лише за заголовком?
- ❓ Чи варто поширювати матеріал в соцмережах, орієнтуючись лише на заголовок та лід (підзаголовок, перший абзац)?
- ❓ Заголовок відповідає інформації в тексті?
- ❓ Чи містить заголовок категоричні твердження, які не можливо перевірити?

ЕМОЦІЇ

- ❓ Чи апелюють заголовок, фото і судження в тексті до ваших емоцій, чи намагаються їх використати, щоб спонукати вас до дії, зміни ставлення?

ДЖЕРЕЛА

- ❓ Чи вказані джерела інформації, чи є можливість її перевірити?
- ❓ Дата події та дата публікації співпадають?
- ❓ Чи не базується текст на чутках, узагальненнях, упередженнях та стереотипах?

ФАКТИ, ЛОГІКА

- ❓ Чи містить текст оцінчні судження і чи не підміняють вони собою факти?
- ❓ Зв'язок між фактами та описаними подіями є логічним і послідовним?
- ❓ Чи не вирвана подія з контексту?

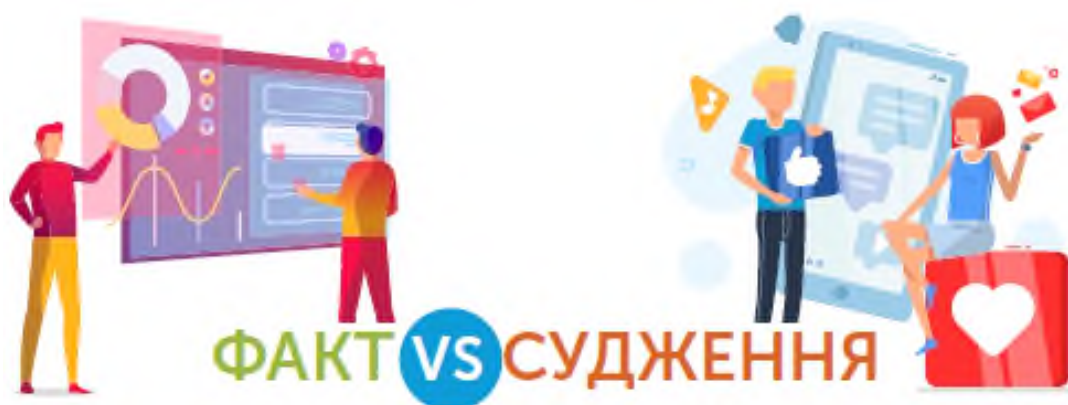
ЕКСПЕРТИ

- ❓ Чи є думка експерта насправду фаховою?
- ❓ Коментар експерта містить аналіз / прогноз чи емоційну оцінку / категоричне судження?

ОЧЕВИДЦІ

- ❓ Чи впевнені ви, що вказані очевидці були присутніми на місці події?
- ❓ Чим діляться очевидці в тексті – емоціями та оцінками чи повідомляють факти?

Із матеріалів проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність»

Факт	Судження
Цифри, дати, події, статистика, докази, досягнення тощо	Чийсь думки, розмісли, припущення, міркування або відчуття, надії, сподівання з приводу чогось
Об'єктивний – має місце сам по собі	Суб'єктивне – передає точку зору людини
Можна довести	Не можна довести
Можна перевірити	Не можна перевірити
Є незмінним після того, як відбувся	Може змінюватися в залежності від настрою, мети або кількості нових фактів, на основі яких створено
Можуть бути основою для судження	Можуть базуватися або не базуватися на фактах
Для його повідомлення часто використовуються дієслова: «було, буде», показувати, демонструвати, відкривати, доводити	Для його повідомлення часто використовуються дієслова: думати, вважати, припускати, відчувати, сподіватися, висловлювати (погляди) тощо
Зазвичай сприймається сам по собі, незалежно від того, хто його повідомив	Зазвичай сприймається невідривно від людини, яка його повідомляє
В медіа зазвичай подаються в рубриках: «Новини», «Події», «Розслідування»	В медіа зазвичай подаються в рубриках: «Думка», «Редакторська колонка»
Розрізняють: 1) Доведені факти 2) Факти, які треба перевірити 3) Неправда, представлена як факт (фейк)	Розрізняють: 1) Думку – судження базоване на фактах 2) Погляд, або переконання – судження, засноване на вірі, моралі або цінностях 3) Упередження – думка на підставі недостатніх або не повністю досліджених доказів

Із матеріалів проекту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність»